

Svar på spørsmål om opplæringsloven kapittel 9 A

Utdanningsdirektoratet har svart Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder på tre spørsmål knyttet til opplæringsloven kapittel 9 A.

TOLKNINGSUTTALELSE 26.09.2018

Gjelder

- Opplæringslova - § 8-1. Skolen
- Opplæringslova - Kapittel 9 A Elevane sitt skolemiljø
- Opplæringslova - § 9 A-6. Fylkesmannen si handheving av aktivitetsplikta i enkeltsaker

Vi viser til e-post datert 06.06.2018 fra Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder. Fylkesmannen ønsker avklart noen spørsmål knyttet til opplæringsloven (oppl.) kapittel 9 A.

1. Når elever bytter skole etter at fylkesmannen har fattet vedtak, men ikke har avsluttet saken, må det da gjøres en vurdering av om skolen har gjennomført tiltakene i tråd med vedtaket, eller kan fylkesmannen avslutte saken uten nærmere vurdering fordi eleven har sluttet på skolen?

Kommer fylkesmannen til at skolen ikke har oppfylt aktivitetsplikten, kan fylkesmannen vedta hva skolen skal gjøre for å sørge for at eleven får et trygt og godt skolemiljø. Det skal settes en frist for gjennomføringen av vedtaket, og fylkesmannen skal følge opp saken. Dette følger av oppl. § 9 A-6 fjerde ledd første og andre punktum. Den nærmere rekkevidden av fylkesmannens plikt til å følge opp saken må ses i sammenheng med formålet bak bestemmelsen. I forarbeidene¹ heter det at «[d]ersom fylkesmannen konkluderer med at skolen ikke oppfyller aktivitetsplikten, vil eleven som har meldt inn saken, få medhold i saken. For at denne konklusjonen skal ha noen effekt for eleven og regelverket er til nytte, er det avgjørende at konklusjonen følges opp av klare krav til skolen [vår utheving].» Oppfølgingen blir derfor et virkemiddel for å sørge for at vedtaket til fylkesmannen, faktisk blir gjennomført av skoleeier og skolen.

Spørsmålet her er om plikten til å følge opp saken etter oppl. § 9 A-6 fjerde ledd andre punktum også gjelder når eleven har byttet til en annen skole etter at fylkesmannen har fattet vedtak med tiltak. Når eleven slutter på skolen etter at fylkesmannen har fattet vedtak med tiltak, er ikke lenger tiltakene til fylkesmannen aktuelle på den skolen eleven gikk på da han eller hun meldte saken. Formålet bak plikten til å følge opp saken gjør seg derfor ikke gjeldende i disse tilfellene.

På bakgrunn av dette mener vi at fylkesmannen ikke har plikt til å følge opp saker der eleven bytter skole etter at fylkesmannen har fattet vedtak med tiltak på skolen eleven gikk på, jf. oppl. § 9 A-6 fjerde ledd andre punktum. Av og til kan likevel tiltakenes karakter tilsi at fylkesmannen skal følge opp skolen også etter at en eleven har sluttet på skolen. Dersom fylkesmannen har pålagt tiltak rettet mot en større målgruppe, for eksempel pålagt en skole eller klasse å drive nettvettso pplæring, skal disse påleggene følges opp. Dette gjelder selv om den eleven som vedtaket er rettet mot, har byttet skole.

2. Dersom skolen som eleven går på ikke har klart å tilby et trygt og godt skolemiljø for eleven, har fylkesmannen hjemmel i oppl. § 9 A-6 til å pålegge kommunen å flytte eleven etter elevens ønske til annen skole i kommunen?

Fylkesmannen er førsteinstans i den nye håndhevningsordningen i opplæringsloven kapittel 9 A. Hvis fylkesmannen konkluderer med at skolen ikke har oppfylt aktivitetsplikten, er de gitt adgang til å «vedta kva skolen skal gjere» for å gi eleven et trygt og godt skolemiljø, jf. oppl. § 9 A-6 fjerde ledd første punktum. Ordlyden innebærer at fylkesmannens myndighet er avledet av og samtidig begrenset til hva skolen selv har av kompetansegrunnlag. Dette er sagt uttrykkelig i Kunnskapsdepartementets tolkningsuttalelse datert 26.04.2018², men det

kan også utledes av forarbeidene³.

Skolen og skoleeier har i visse tilfeller kompetansegrunnlag til å kunne flytte en elev til en annen skole. I opplæringsloven § 8-1 fjerde ledd er det hjemmel i lov for pålagt skolebytte for elever i grunnskolen. I saker der en elev selv ønsker skolebytte, kan skoleeier i kraft av sin organisasjons- og virksomhetskompetanse imøtekomme eleven og flytte eleven til en annen skole i sin kommune. Vi viser også til samtykkekompetansen som elever og foreldre har.

Siden fylkesmannens myndighet etter oppl. § 9 A-6 fjerde ledd første punktum er avledet av og begrenset til hva skolen selv har av kompetansegrunnlag, mener vi at fylkesmannen kan pålegge skoleeier å flytte en elev til en annen skole i kommunen. Vi understreker imidlertid at eleven selv må ønske å bytte skole innad i kommunen. For elever i videregående opplæring må dessuten eleven kvalifisere til inntak ved den aktuelle skolen. Tiltaket må dessuten være egnet til å gi eleven et trygt og godt skolemiljø, jf. oppl. §§ 9 A4 og 9-6. Dette beror på en pedagogisk-faglig vurdering der fylkesmannen må ivareta hensynet til elevens beste og sørge for at eleven blir hørt.

3. Har fylkesmannen hjemmel i oppl. § 9 A-6 til å pålegge kommunen å dekke kostnader til privatskole dersom offentlig skoleeier ikke har klart å tilby et trygt og godt skolemiljø? Vil fylkesmannens myndighet påvirkes av om det er fylkesmannen som anser skolebytte som et egnet tiltak, eller om det er foreldrene selv som bestemmer seg for skolebytte?

Fylkesmannens mulighet til å sette inn tiltak er begrenset til hva som med rimelighet kan forventes av skoleeier, jf. oppl. § 9 A-6 andre og fjerde ledd.⁴ Terskelen for hva som med rimelighet kan forventes av skoleeier er høy⁵, men den innebærer likevel noen begrensinger i hvilke tiltak fylkesmannen kan pålegge skoleeier å sette inn. Selv om et tiltak kan være egnet etter en pedagogisk-faglig vurdering, kan det likevel være urimelig å forvente på grunn av for eksempel praktiske og økonomiske konsekvenser av tiltaket.

Vi legger til grunn at fylkesmannen i utgangspunktet ikke har adgang til å pålegge skoleeier å dekke kostnader til friskole. Dette er utenfor hva som med rimelighet kan forventes av den offentlige skoleeieren. Å søke seg til en friskole er en rett elever har, jf. friskoleloven § 1-1 første ledd. I tilfeller der en elev eller foreldrene selv søker til en friskole, vil det ikke kunne kreves at skoleeier dekker skolepengene. Dette gjelder selv om eleven og foreldrene oppgir at årsaken til byttet av skole er at eleven ikke har et trygt og godt skolemiljø på skolen de søker seg bort fra. Hvis skoleeier imidlertid selv tilbyr eleven å gå på en friskole i stedet for

nærskolen sin, er det også rimelig å forvente at kommunen dekker kostnadene til friskolen.

Kopi:

Fylkesmennene

Vår referanse: 2018/19176

- 1) Prop. 57 L (2016-2017) s. 44.
- 2) Utdanningsdirektoratet har videresendt tolkningsuttalelsen til samtlige embeter.
- 3) Prop. 57 L (2016-2017) s. 44.
- 4) Prop. 57 L (2016-2017) s. 43.
- 5) Rundskriv Udir-3-2017 pkt. 6.8.